

temberig tartott, harmadokra (trimeszterekre) osztva. A szemeszter beosztásra 1831-ben tértek át. A hallgatók-tanulók elfoglaltsága nyári időszakban hajnali négytől (az állattenyésztéssel összefüggő területeken), illetve reggel hattól este nyolcig, télen este hatig tartott. Az elméleti órákat általában délelőtt tartották a ma is álló emeletes épületben.

A hallgatók-tanulók az első években a tanév végén, majd 1817-től a Helikon-ünnepségek alkalmával adtak számot tudásukról. A vizsgákra széles körű nyilvánosság előtt került sor, hiszen arra írókat, tudósokat, földbirtokosokat, főpapokat, a megyék főrangú tisztviselőit hívták meg. Az irodalmi előadásokkal színesített, a tangazdaság megtekintésével jelentős eseménnyé bővült ünnepségeknek országos visszhangjuk támadt.

Gróf Festetics György nemcsak a Georgikonnal alkotott maradandót. A helikoni ünnepségek mellett az ő érdeme a keszthelyi Festetics kastély további építése és benne a Helikon könyvtár létrehozása, a csurgói református gimnázium alapítása, a keszthelyi gimnázium fejlesztése, Hévíz gyógyfürdővé tétele.

1819. április 2-án bekövetkezett halála után a Georgikon hanyatlásnak indult, jelentősége csökkent, de úttörő szerepe elvülhetetlen. Jelenleg Keszthelyen agrártudományi egyetem működik, mely büszkén vallja magát a Festetics alapította intézmény utódjának. Az egykori tangazdaság központjában, a helyreállított gazdasági épületben jött létre 1972-ben a Georgikon Majormúzeum, méltó emléket állítva Festetics Györgynek és munkásságának.

Dr. Pintér János

Báró Simonyi Lajos emlékezete

BÁRÓ SIMONYI LAJOS

Száz esztendővel ezelőtt, 1894 december 12-én hunyt el a XIX. század második felének egy kevésbé ismert, de jelentős magyar politikusa, báró Simonyi Lajos.

1824 április 13-án látta meg a napvilágot a galíciai Tarnopolban. Édesapja a legendás hírnő Simonyi óbester, azaz barbácsi és vitézvári báró Simonyi József, édesanyja pedig az osztrák születésű hegelsfürti Leiner Terézia volt. Ebben az időben az apa az

Ausztria által megszállt lengyel tartományban, Galiciában állomásozott, mint a 4. számú Hessen-Homburg huszárezred parancsnoka. Simonyi óbester 1832 augusztus 23-án az aradi várbörtönben meghalt, így fia nevelése az özvegyre maradt.

Az ifjú Lajos báró és a nála két évvel fiatalabb Katalin nevű húga, a Simonyi család birtokán az Arad vármegyei Vadászon (ma a romániai Vinatori) nőtt fel. Lajos nevelője a művelt és tehetséges aradi ügyvéd Rochel János (1802-1877) lett. Az özvegy báróné és a fiatal ügyvéd között komoly kapcsolat alakult ki, amely később házassághoz vezetett.

A Vadászon – családi körben – eltöltött évek után a Kassai Akadémián jogot tanult, majd tanulmányai végeztével bekapcsolódott a reformkori magyar politikai életbe. Degré Alajosnak, az írónak és politikusnak visszaemlékezéseiből tudjuk, hogy Simonyi már az 1843-as országgyűlésen részt vett. „Volt tehát tere és alkalmá az ifjúságnak szellemét képezni s hazafiságot tanulni. Tanultak is, hisz az 1843. évi országgyűlés növendékei: Horváth Boldizsár, Csengery Antal, Irinyi József, Simonyi Ernő, br. Simonyi Lajos, Szende Béla... a közügyek kiváló harcosai s részben az ország kormányának tekintélyes férfaivá váltak.”

Országgyűlési követnek azonban, csak – nagykorúságának elérésekor – 24 éves korában 1848-ban választották meg az Arad vármegyei kispénői kerületben. Határozott fellépése, jó megjelenése és lovagias modora mindenki előtt rokonszenvenessé tette. Amikor a kormány és az országgyűlés 1849 januárjában Debrecenbe menekült, ő is velük tartott. Majd amikor úgy látta, hogy a hazát jobban tudja szolgálni karddal, mint szóval, csatlakozott Görgey tábornok seregéhez, ahol futárszolgálatot teljesített. A világosi fegyverletétel után osztrák hadifogságba esett, s mint foglyot a temesvári várbörtönbe zárták. Innen csak a család összeköttetése és pénze révén sikerült pár hónap után kiszabadulnia.

Az abszolutizmus idején (1849-1867) Simonyi báró is a passzív ellenállás mozgalmához csatlakozott. Nem vállalt semmilyen hivatalt, visszavonult a családi birtokra ahol csak a gazdálkodással foglalkozott.

Sok évi szünet után Ferenc József 1861-ben összehívta a magyar országgyűlést. Simonyi ekkor ismét bekapcsolódott a politikai életbe, mint a kispénői kerület országgyűlési képviselője. A két politikai párt közül – a Deák Ferenc vezette Felirati Párt és a gróf Teleki László nevével fémjelzett Határozati Párt – az utóbbihoz csatlakozott. Az 1865-ös országgyűlésen továbbra is a kispénői kerületet képviselte, 1869-től pedig a Bihar vármegyei Nagyszalonta képviselőjévé választották. Ekkor már a Tisza Kálmán vezette ellenzéki párt, a Balközép egyik vezető politikusa volt.

1875-ben Tisza Kálmán „szögre akasztotta” ellenzéki programját, a bihari pontokat és megegyezett a kormánypárttal, az ú.n. Deák-párttal. A két párt Szabadelvű Párt néven egyesült és Tisza elvállalta a miniszterelnökséget. Simonyi Lajosnak nagy része volt a fúzió létrejöttében és ezért már az átmeneti – báró Wenckheim Béla vezette – kormányban megkapta, 1875 március 2-án a földművelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszteri tárcát.

Az uralkodó még ez év október 20-án Tisza Kálmánt nevezte ki miniszterelnökké, aki kormányába átvette a Wenckheim – kormány tagjait, így Simonyi Lajos is megtartotta tárcáját. A gazdasági kiegyezés körül hosszasan elhúzódó tárgyalások alaposan megtépázták a Szabadelvű Pártot, amely kezdett szétmorzsolódní. 1876 május 10-én mintegy hetvenen léptek ki és az ősz folyamán megalakították a Független Szabadelvű Pártot.

Az új párt vezére báró Simonyi Lajos lett, aki már augusztus 21-én lemondott miniszterségéről. 1878. április 13-án a Simonyi Lajos vezette párt és Szilágyi Dezső pártonkívüli „disszidensei” egyesültek. Így létrejött egy 115 képviselőből álló parlamenti csoport, amely az Egyesült Ellenzék nevet vette fel. Ez a laza pártszövetség azonban heterogén csoportosulás maradt. Tagságából mindenki megőrizte korábbi politikai törekvéseit, éppen ezért vezetőik csak úgy tudták őket együtt tartani, hogy a párt lemondott egy világosan körvonalazott program megalkotásáról. Báró Simonyi Lajos tehát ennek a „habaréknak” is nevezett tömörülésnek lett a vezetője. Időközben

súlyosan megromlott egészségi állapota miatt azonban kénytelen volt a politikai küzdelmekkel felhagyva, visszavonulnia.

Itt kell egy pár szót ejtenünk családi életéről. A báró valamikor az 1850-es évek elején vezette oltárhoz gróf Königsberg-Rottenfels Zsigmond Arad vármegye földbirtokos és váradi Török Terézia leányát, Juliannát (1824-1905). A menyasszony csicserei Ormos Péter (1814-1905) Arad vármegyei alispán elvált felesége volt. Második házasságába hozott leányát Ormos Irént (1847-1932) Simonyi báró adoptálta. A házasság azonban nem volt szerencsés és csakhamar váláshoz vezetett. Simonyi Lajos nem kötött újabb házasságot, de hű társa lett a „szépséges” Pretzner Karolinnak (1851-1919), akit végrendeletileg minden ingó és ingatlan vagyonának örökösévé tett. Simonyinak egyik kapcsolatából sem született utóda és így a bárói család vele, már a második generációban kihalt. Simonyi Lajos 1881-ben Vadász széles határában egy új falut alapított, melynek neve Simonyfalva (ma a romániai Satu-Nou) lett.

1885-ben a főrendiház tagjává nevezték ki, de egyre súlyosbodó betegsége miatt az ott folyó tárgyalásokon csak ritkán tudott megjelenni. Élete utolsó öt évében több szélütés is érte és így az 1894. december 12-én Budapesten bekövetkezett halála szinte megváltás volt számára.

Földi maradványait édesapja és két gyermekkorban elhunyt öccse, István (1827-1828) és Károly (1831-1833) mellé temették a vadászi családi sírboltba. Innen 1913. április 24-én Budapestre hozták hamvaikat és a Kerepesi úti (jelenleg Fiumei úti) temetőbe helyezték örök nyugalomra a báró Simonyi család tagjait. A fekete márványból készült és Simonyi óbester mellszobrával díszített sírbolt a Sirkert 18/1. parcellájában ma is megtalálható.

Merényi-Metzger Gábor

Irodalom: Bölöny József: Magyarország kormányai 1848-1987. Akadémiai, 1897. – Degré Alajos: Visszaemlékezéseim. Szépirodalmi, 1983. – Gudenus János József: A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája, II. Tellér kiadó, 1993. – Magyar Életrajzi Lexikon. II. kötet. Akadémia 1969. – Magyar Nemzeti Zsebkönyv. Főrangú családok, I. Bp. 1888. – Magyarország története, VI/2. Akadémia. 1979. – Márki Sándor: Aradmegye és Arad szabad királyi város története, II. Arad, 1895. – Móricz Pál: A magyar országgyűlési pártok küzdelmei, I-II. Bp. 1892. – Szinyei József: Magyar írók élete és munkái, XII. Bp. 1908.

Dr. Szász Pál és az Erdélyi Magyar Gazdák Egyesülete¹

Most, amikor e kopjafánál tisztelgünk Erdély egyik nagy szülöttjének emléke előtt, mindegyre az jár az eszemben, hogy ugyan hány kopjafa vár még felállításra, vajon mikor jön el az az idő amikor olyan vezéregyéniségek előtt, mint amilyen dr. Szász Pál is volt, legalább jelképesen lerójuk kegyeletünket és hálánkat mindazért, amit életükben értünk és meggyötört szülőföldünk földműves népéért tettek. Kopjafák erdeje vár még felállításra, ám ez a mai legyen jelkép jellegű és ne csak emlékeztessen bennünket nagy elődeinkre, hanem mindenekelőtt keltse életre bennünk azt a nemes lángot, amely őket s így Szász Pált is fűtötték, úgyannyira, hogy egész életüket állították ügyünk szolgálatába.

¹ Elhangzott 1994. szeptember 10-én, az EMGE 150. évfordulója alkalmából és dr. Szász Pál halálának 40-ik évfordulójának emlékére megrendezett nagyenyedi ünnepségen, a Szász Pál emlékére felállított kopjafa előtt.